

آیا عربستان در آستانه وقوع انقلاب است؟

اندیشکده «موسسه واشنگتن» نوشت: عملکرد محمد بن سلمان فرزند و جانشین پادشاه عربستان شباهت غیرقابل انکاری با اقدامات جمال پسر حسنی مبارک پیش از سرنگونی پدرش از قدرت و آغاز انقلاب مصر دارد.

به گزارش آران نیوز، اندیشکده «موسسه واشنگتن» در تحلیلی با اشاره به وضعیت کنونی در عربستان، آن را زمینه‌ساز بروز یک انقلاب مردمی طی چند سال آینده دانست. در این گزارش آمده است: مدتی پس از انقلاب 25 ژانویه در مصر که موجب سرنگونی حکومت حسنی مبارک شد و همچنین انقلاب تونس، کشورهای عربی خلیج فارس بخصوص عربستان از گسترش این اعتراضات مردمی به پادشاهی‌های خود هراسان شدند. وضعیت داخلی عربستان نیز زمینه‌ساز خشم جوانان این کشور بود و ملک عبدالله بن عبدالعزیز مجموعه احکامی را در خصوص جوانان و اقشار محروم کشور صادر نمود.

سعودی‌ها در حوزه سیاست خارجی حمایت از حسنی مبارک را تا لحظه آخر در دستورکار خود داشتند گرچه در نهایت اعلام کردند که به انتقال قدرت در مصر احترام می‌گذارند. ریاض همچنین از حمایت‌های اقتصادی و سیاسی فراوان خود از حکومت جدید در مصر خبر داد. اکنون که سالها از این تحولات می‌گذرد، عربستان احساس می‌کند که در آستانه بروز انقلاب قرار دارد، بخصوص پس از به قدرت رسیدن ملک سلمان.

تحولات اخیر در عربستان بازخوانی درس‌های تاریخی نه چندان دور است؛ بخصوص شباهت‌های آن با مصر غیرقابل انکار است. آن زمان که اقدامات سیاسی پسر حسنی مبارک مستقیماً عامل تظاهرات‌های مردمی و سرنگونی پدرش از راس قدرت شد.

شاهدان می‌توانند به وضوح تکرار تاریخ را در عربستان ببینند. در حقیقت چنانچه عربستان پیروی از الگوی مصر را ادامه دهد پادشاهی سعودی طی چند سال آینده شاهد انقلاب خواهد بود. علاوه بر انتصاب شاهزاده جوان سعودی بعنوان جانشین ولیعهد، وی عنوان وزیر دفاع و ناظر بر ظرفیت‌های نظامی کشور را نیز یدک می‌کشد. تصمیم‌گیری وی برای ورود به جنگ یمن با هدف مبارزه با حوثی‌ها نه تنها نتایج موردنظر ریاض را محقق نساخت بلکه تنها منابع داخلی آنها را دچار تحلیل کرد. محمد بن سلمان حتی نتوانست بر روی این جنگ متمرکز بماند؛ وی در اواسط دسامبر 2015 بطور ناگهانی از تشکیل اتحاد اسلامی علیه تروریسم خبر داد؛ تصمیمی که برای بسیاری از متحدان ریاض که در این اتحاد نیز حضور داشتند جای تعجب داشت.

این شاهزاده جوان علاوه بر قدرت نظامی، در جست‌وجوی قدرت اقتصادی نیز هست. پدرش وی را معاون دوم نخست‌وزیر و رئیس شورای امور اقتصادی کشور نیز قرار داده که مسئول تدوین سیاست‌های اقتصادی پادشاهی است. این شاهزاده برای تثبیت خود و کنترل بر اوضاع اقتصادی کشور چشم‌انداز عربستان در سال 2030 را ارائه کرد و در آن شرایط بازسازی اقتصاد کشور را ارائه نمود. همین تمایل فراوان محمد بن سلمان برای کنترل‌های سیاسی و اقتصادی وی را بنام «آقای همه‌کاره» معروف کرده است؛ دقیقاً همان نقش که «جمال مبارک» در 5 سال آخر حکومت پدرش در مصر ایفا کرده بود.

بعنوان یکی دیگر از شباهت‌های محمد بن سلمان به جمال مبارک می‌توان به مصاحبه‌های وی با رسانه‌های غربی اشاره کرد. بن سلمان به تازگی رویکرد مجدانه‌ای برای تبلیغ خود از طریق مصاحبه با رسانه‌های غربی در دستور کارش قرار داده است. جمال مبارک معتقد بود حمایت و یا دستکم رضایت غرب از نقش وی در مصر تاثیر بسزایی در تسهیل تصاحب قدرت توسط وی خواهد داشت. خارجی‌ها وی را بعنوان اقتصاددانی شناختند که مصر را از بحران مالی خارج و اقتصاد این کشور را با فروش سرمایه‌ها و توقف پرداخت یارانه‌ها آزاد کرده است. اما این کار دقیقاً همان حرکتی بود که موجبات خشم مصری‌ها را فراهم کرده و در نهایت اعتراضات خیابانی را به راه انداخت.

مصاحبه اخیر محمد بن سلمان شاهزاده جوان سعودی با «بلومبرگ» نیز با چنین رویکردی صورت گرفته است. محمد بن سلمان در این مصاحبه خود را بعنوان ناجی اقتصاد در آستانه ورشکستگی عربستان به تصویر کشید. همچنین از کاهش یارانه‌ها و خصوصی‌سازی نهادهای بزرگ حکومت عربستان از جمله شرکت آرامکو بعنوان اصلاحات بزرگ اقتصادی خبر داده است. جمال مبارک با تاسیس «بنیاد نسل آینده» که مرکزی برای تربیت رهبران جوان بود تمرکز خود بر روی جوانان را اعلام نمود؛ رویکردی که اکنون توسط محمد بن سلمان نیز استفاده می‌شود. بن سلمان با تاسیس «بنیاد MISK» رویای جوانان برای رهبری در نهادهای بزرگ تحریک کرده؛ که از جمله اقدامات تحریک‌آمیز آن می‌توان به مشارکت این بنیاد با دانشگاه هاروارد اشاره کرد.

در سال 2011 نرخ بیکاری در حالی در مصر 12 درصد اعلام شد که دو سوم جامعه این کشور جوان هستند. طبق آمار و ارقام رسمی در سال 2014، نرخ بیکاری در جامعه عربستان با دو سوم جمعیت جوان 11 درصد بوده است. تشکیل کمپین «مدرک تحصیلی خود را بسوزان» توسط جوانان سعودی در شبکه‌های اجتماعی تاکیدی بر جدی بودن معضل بیکاری در این کشور است.

از دیگر شباهت‌های روزگار کنونی عربستان با قبل از انقلاب مصر، مسافرت تعداد زیادی از جوانان عربستانی به کشورهای غربی برای ادامه تحصیل و بازگشت آنها از محیط آزادانه و شفاف این کشورها به کشورشان است.

بی‌شک این نسل نقشی بی‌بدیلی در آینده پادشاهی آل سعود ایفا خواهند کرد و احتمالاً طی سال‌های آتی کشور را وادار به حرکت بسوی وضعیتی متفاوت از آنچه اکنون هست، نمایند. بعلاوه اینکه از فعالیت بسیار زیاد جامعه عربستان در فضای مجازی و تشکیل کمپین‌های مردمی مختلف از جمله «کمپین رانندگی زنان» نیز نمی‌توان صرف‌نظر کرد.

در انتهای این گزارش آمده است: تمامی این شاخص‌ها نشان می‌دهد که شاهزاده جوان سعودی در حال حرکت به جلو است بدون آنکه به شباهت‌هایش با «جمال مبارک» توجهی داشته باشد. تاریخ کشورهای عربی ثابت کرده که «آقای همه‌کاره» در مصر، «علی‌عبدالله صالح» در یمن و قذافی در لیبی همه یا بخش‌هایی از قدرت و دارایی‌های پیشین خود را از دست داده‌اند. با توجه به این تاریخچه، آیا سلطنت سعودی نتیجه‌ای متفاوت را خواهد داشت؟ و یا اینکه قطعاً تغییری در راه است؟ تحولات سیاسی و اجتماعی کنونی نشانه‌هایی از شگفتی‌های بزرگ در آینده است.